

ОЦІНКА ІННОВАТИВНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Інновації є одним із найважливіших чинників соціального й економічного розвитку та забезпечення національної безпеки держави, тому формування інноваційної моделі розвитку в Україні є одним з основних національних пріоритетів. Розвиток науки і впровадження інновацій проголошено найважливішою стратегічною складовою державної ідеології. В цьому розрізі стає актуальною проблема оцінки рівня інновативності економіки України.

Оцінювання конкурентоспроможності країни та її інноваційного розвитку необхідно здійснювати в розрізі факторів, які його визначають. Останніми роками рівень інновативності національної економіки визначається відносною рейтинговою позицією країни в рамках країн ЄС в Європейському інноваційному табло (ЄІТ) за допомогою Європейського інноваційного індексу (ЄІІ). Рейтинг країни за рівнем конкурентоспроможності визначається Всесвітнім економічним форумом (World Economic Forum) на основі Індексу глобальної конкурентоспроможності (ІГК) за 12 групами показників, а саме: державні інститути, інфраструктура, макроекономічні умови, охорона здоров'я та початкова освіта, вища освіта та професійна підготовка, ефективність товарних ринків, ефективність ринку праці, розвиток фінансових ринків, технологічна готовність, обсяг ринку, рівень розвитку бізнесу, інновації. За багатьма з яких спостерігається падіння рейтингу України у 2010-2011рр. порівняно з 2009–2010 рр. (табл. 1). Найбільш стрімким було падіння рейтингу за групами «Макроекономічна стабільність» – на 26 позицій та «Ефективність товарних ринків» – на 20 позицій.

Таблиця 1

Позиції України у розрізі складових Індексу глобальної конкурентоспроможності

Складові індексу глобальної конкурентоспроможності	Рейтинг України		Зміна позицій України порівняно з минулим роком
	2009–2010рр. (з 133 країн світу)	2010–2011рр. (з 139 країн світу)	
1 група: Інститути	120	134↓□	-14
2 група: Інфраструктури	78	68	10
3 група: Макроекономічна стабільність	106	132↓□	-26
4 група: Охорона здоров'я та початкова освіта	68	66	2
5 група: Вища та професійна освіта	46	46	0
6 група: Ефективність товарних ринків	109	129↓□	-20
7 група: Ефективність ринку праці	49	54	-5
8 група: Розвиненість фінансового ринку	106	119↓□	-13
9 група: Технологічна готовність	80	83↓□	-3
10 група: Обсяг ринку	29	38↓□	-9
11 група: Конкурентоспроможність бізнесу	91	100↓□	-9
12 група: Інновативність	62	63↓□	-1

Джерело: Аналітична записка «Конкурентоспроможність України: оцінка Всесвітнього економічного форуму (за Звітом про глобальну конкурентоспроможність 2010–2011)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://taxpayers.org.ua/attachments/55/Finance.pdf>

За даними Аналітичної записки «Конкурентоспроможність України: оцінка Всесвітнього економічного форуму (за Звітом про глобальну конкурентоспроможність 2010–2011)», частка України на ринку інноваційної продукції світу становить приблизно 0,05–0,1 %. Крім того, у 2011 р. Україна з Індексом глобальної конкурентоспроможності посіла серед 139 країн світу 89-е місце перед Гамбією та Гондурасом, залишилася позаду таких країн, як Естонія, Чехія, Польща, Литва, Азербайджан, Словацька Республіка, Російська Федерація та Казахстан, демонструючи значне відставання від середньосвітового ІГК (4,18). Ще більшим є відставання України від інноваційних економік. У 2010 р. Україна посіла 82 місце з ІГК 4,0 серед 133 країн світу.

Такий регрес є наслідком погіршення позицій України за 9 з 12 складових Індексу глобальної конкурентоспроможності: «Інститути» (134 місце, у 2009 р. – 120), «Макроекономічна стабільність» (132 місце, у 2009 р. – 106), «Ефективність товарних ринків» (129 місце, у 2009 р. – 109), «Розвиненість фінансового ринку» (119 місце, у 2009 р. – 106), «Конкурентоспроможність бізнесу» (100 місце, у 2009 р. – 91).

Із 2010 р. в Україні спостерігається тенденція зростання Індексу в рейтинговому вираженні (на 16 позицій у 2012 р. порівняно з 2010 р.). Однак, незважаючи на позитивну динаміку зростання, Україна так і не досягла свого докризового максимуму (2005 року) ані у рейтинговому вираженні, ані у балах. У 2012 р. у порівняно з попереднім роком Україна поліпшила свій результат на 9 позицій (у додаток до 7 позицій у 2011 р.), що зумовлено позитивною динамікою таких складових ІГК: «Інфраструктура» – на 6 позицій, «Рівня розвитку бізнесу» – на 12 позицій, «Макроекономічного середовища» – на 22 позиції. При цьому, згідно з критеріями Всесвітнього економічного форуму, у 2012 р. Україна завершила перехід на другу стадію економічного розвитку.

Зважаючи на тему дослідження, особливу увагу слід приділити динаміці показників 12 групи «Інновативність» (табл. 2). За цією складовою Україна погіршила свій результат у 2011 р. порівняно з 2010 на 1 позицію (63 місце з 139 країн). При цьому, за оцінками Звіту, показники України за складовими групи «Інновативність» мають низькі рейтинги: витрати компаній на дослідження та розвиток (69 місце), співробітництво між університетами та реальним сектором економіки з приводу наукових досліджень (72 місце), закупівля державою високотехнологічних продуктів (112 місце).

Таблиця 2

Група показників «Інновативність»

Складові індексу конкурентоспроможності глобальної	Рейтинг України		Зміна позицій України порівняно з минулим роком
	2009–2010рр. (з 133 країн світу)	2010–2011рр. (з 139 країн світу)	
12 група (pillar) «Інновативність»	62	63	-1
12,01 Інноваційна спроможність	32	37	-5
12,02 Якість послуг науково-дослідних інститутів	56	68	-12
12,03 Витрати компаній на дослідження та розвиток	68	69	-1
12,04 Співробітництво між університетами та реальним сектором економіки з приводу наукових досліджень	64	72	-8
12,05 Закупівля державою високотехнологічних продуктів	85	112	-27
12,06 Наявність вчених та інженерів	50	53	-3
12,07 Кількість патентів (статистичні дані)	64	64	0

Джерело: Аналітична записка «Конкурентоспроможність України: оцінка Всесвітнього економічного форуму (за Звітом про глобальну конкурентоспроможність 2010 – 2011)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://taxpayers.org.ua/attachments/55/Finance.pdf>.

За даними таблиці 2 видно, що негативною була динаміка всіх показників у групі «Інновативність». А найбільш стрімкого падіння – на 27 позицій зазнав показник «Закупівля державою високотехнологічних продуктів».

Таким чином, проаналізувавши все зазначене вище робимо висновок, що Україна належить до держав із середнім рівнем інноваційності (63 місце за фактором інноваційності за підсумками 2011 р.). Проте, незважаючи на високий інноваційний потенціал, стан інноваційної діяльності в Україні більшість експертів-науковців визначають як кризовий. Так, останні статистичні дані свідчать про поступове зниження інноваційної активності підприємств у галузі промисловості, а економічний розвиток України продовжує здійснюватись за інерційним сценарієм відповідно до екстенсивної моделі.